

САМОВРЕДНОВАЊЕ У ОСНОВНИМ ШКОЛАМА

Младенка Башић

ОШ „Старина Новак“ Београд

ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ВАСПИТНО –ОБРАЗОВНОГ ПРОЦЕСА

Вредновање квалитета васпитно-образовног процеса у целини је веома комплексан систем, а самовредновање је основни и неодвојиви део тог система. Утврђена је неминовна потреба за постојањем и развојем самовредновања из више разлога: свест о потреби сталног унапређивања образовно-васпитног процеса, потреба за сталном запитаношћу и провером, професионални развој и усавршавање (самопобољшање) свих учесника самовредновања, критичка размена ставова, анализа, усаглашавање као почетни корак система вредновања целокупног васпитно-образовног процеса.

У суштини људског деловања је тежња да се осврнемо на оно што смо урадили ,да задржимо и поновимо оно што је било добро и променимо и унапредимо оно чиме нисмо задовољни.

Савремено друштво, брзи развој науке, технике, информатике, високи економски захтеви у свим областима довели су до чешћег сусретања са појмом квалитета у разним контекстима па тако и у образовању. Главни задатак образовних система у свету је да у установи, успостави и обезбеди квалитет рада образовно- васпитних установа .

То подразумева:

- одговорност свих актера у образовном систему
- општеприхваћене и усаглашене стандарде квалитета рада школа
- примену стандарда у пракси
- међусобно поверење
- аутономију школа

Један од најделотворнијих механизма за обезбеђивање квалитета је самовредновање.

ШТА ЈЕ САМОВРЕДНОВАЊЕ?

Самовредновање је поступак којим се вреднује сопствена пракса и сопствени рад, полазећи од анализе шта је и како је урађено. Три основна питања су у средишту процеса самовредновања:

- 1. Колико је добра наша школа?**
- 2. Како то знамо?**
- 3. Шта треба да учинимо да буде још боља?**

Спровођење процеса самовредновања у школи је потребно да би се стекао увид каква је школа,шта је то што представља њене добре стране, а која је то област рада коју треба унапређивати.

Одговоре на ова питања првенствено могу дати:

Наставник

Самовредновање, посматрано из угла **наставника**, значи стални процес спровођења, анализирања, кориговања и планирања сопствене наставне праксе и сопственог доприноса целокупном животу и раду школе. Сасвим поједностављено, самовредновање значи стално постављање питања:

Шта сам урадио/ла добро, чиме сам задовољан/на? Шта сам могао/ла боље?

Које сам циљеве постигао/ла, а које нисам? Шта је прошло боље/горе него што сам очекивао/ла?

Да ли сам поклонио/ла пажњу сваком ученику на прави начин? Шта још треба да знам да бих следећи пут био/била бољи/а? На који начин могу допринети побољшању сопствене праксе и раду школе у целини?

Ученик

Самовредновање **ученику** омогућује да објективно сагледава и развија способности које ће му помоћи да створи навику да планира, прати, вреднује и унапређује своје активности у школи. Тако се ствара култура вредновања како сопственог рада, тако и рада других.

Руководилац

Руковођење и организација рада школе, као важан сегмент, сасвим логично, намеће потребу да директор или чланови школске или локалне управе провере сопствену ефикасност и ефективност ради организовања и обезбеђивања што квалитетнијих услова за рад ученика и запослених.

Родитељ

Родитељу, као неизоставном партнеру школе, укључивањем у процес самовредновања, обезбеђује се могућност да личним учешћем, као и проценом рада других, доприноси објективнијој и реалнијој слици школе, да одлучује и спроводи акције за унапређивање рада школе.

ЦИЉ САМОВРЕДНОВАЊА

Циљ самовредновања је унапређивање квалитета рада школе. Самовредновање је истовремено и знак да је школа спремна да прихвати одговорност за сопствени рад и развој. То није једини облик вредновања рада, али је основа за друге врсте вредновања. Самовредновање ослобађа школу од напетости која се јавља као последица спољашњег вредновања као до сада јединог вида праћења и вредновања рада васпитно-образовних установа. Увођењем самовредновања школа постаје равноправни партнер спољашњим евалуаторима који ће вредновање спроводити по идентичним показатељима, по тачно одређеним процедурама и механизмима.

Наш образовни систем отворен је за искуства оних система који у обезбеђивању квалитета имају дужу традицију и позитивне резултате. **Основу политике обезбеђивања квалитета у ЕУ чини самовредновање.** У европским и другим земљама поступак самовредновања, уз спољашње вредновање, прихваћен је као најефикаснији механизам за унапређивање квалитета рада у школи.

Школа у 21. веку мора да прати и уважава савремене тенденције у социјалном окружењу, савремене теорије о учењу у школи, развоју, а у складу са културно- историјским контекстом; и не само то – савремена школа треба да постане иницијатор и носилац развојних промена. Самовредновање је веома битан фактор у постизању тог циља и у развоју културе квалитета, јер потреба за развојем и унапређивањем рада треба да потекне од самих учесника васпитно-образовног процеса.

На тај начин се може унапредити квалите рада школе, али и лични развој сваког појединца. У томе се и уочава значај бављења овом темом, како за развој педагошке науке, тако и за развој педагошке праксе из ове области. Актуелност проблема се уочава и у савременим реформским процесима земаља у Европи и код нас, где је самовредновање стављено у центар пажње.

Како се у Европи вреднују школе ?

У другој половини прошлог века појавили су се покушаји да се организују разни модели самовредновања школе. Основа тих модела је било схватање да се унапређење квалитета покреће „изнутра“, а није нешто што се намеће споља. Да би школа постигла квалитет, наглашава се да су неопходна оба облика вредновања. Заједничким деловањем унутрашњег и спољашњег вредновања постиже се међусобна корекција и унапређење оба процеса вредновања. Сходно томе, сматра се да је једна од функција екстерног вредновања да подстиче самовредновање, да допринесе ширем сагледавању, објективизацији и ваљаности резултата самовредновања. Са друге стране, самовредновање би могло утицати на процес екстерног вредновања, анализу и побољшање резултата и начин у унапређењу образовног система.

Анализом система самовредновања који је релативно скоро утврђен и законски утемељен у нашој земљи, може се закључити да је у великој мери ослоњен на моделе вредновања и самовредновања земаља у европском контексту.

Реформски покрети у многим европским земљама деведесетих година прошлог века утицали су и на промене у области школског вредновања. Такозване надзорничке и инспекцијске службе су постепено губиле контролну улогу, а све више су преузимале улогу супервизије и саветовања. У многим земљама су се конституисале институције или тела са циљем вредновања ефикасности или квалитета образовања. Њихова улога је да упознају све учеснике са резултатима вредновања како би се обезбедила анализа развоја читавог система. Превасходни циљ таквих институција се временом трансформисао у тежњу ка постизању што ефикаснијег образовног система .

Облици вредновања који се реализују се екстерно (усмерено на контролу исхода образовања) и интерно и – самовредновање (усмерено на развој). Екстерним вредновањем се утврђује ниво

остварености стандарда, информише се јавност и подацима се упоређују школе и пре-испитују своје функције у односу на друге. Противтежа екстерном вредновању је самовредновање, тако да се употпуњавањем података добијених на оба начина стиче реалнија слика.

Јавила се потреба да се конституише међународно тело за вредновање образовања, те је тако 1995.г. формирана Стална међународна конференција инспектората (The Standing International Conference of Inspectorates – SICI) која разматра различите приступе екстерном и интерном вредновању образовања.

Следећи корак у развоју самовредновања начињен је на Конференцији у Прагу која је одржана 1998. године. Тада је формирана радна група експерата из 26 земаља са циљем да одреде смернице и индикаторе вредновања школског система на националном нивоу. После двогодишњег рада радна група је поднела извештај свог рада у Лисабону где је формулисала шеснаест индикатора квалитета груписаних у четири подручја

- постигнућа (математика, читање, природне науке, информационе и комуникационе технологије, страни језици, учење учења и грађанско васпитање);
- успех у преласку на више нивое образовања (успех ученика да заврше школу и пређу на виши ниво образовања);
- мониторинг школског образовања (ниво учешћа свих учесника образовања у управљању и вредновању);
- ресурси и структуре (развијеност школске инфраструктуре, трошкови по ученику, образовање наставника и сл.).

Убрзо се јавила идеја стварања међународног модела самовредновања и донете су 2001. г. Препоруке европског парламента и Савета Европе о унапређењу квалитета образовања у Европи. Истакнута је важност развоја квалитетног вредновања школа. Од тада је Савет, током наредних година, у неколико наврата истицао важност праћења и вредновања квалитета образовања. Године 2014. Савет је позвао Европску комисију на јачање међусобне сарадње и заједничког учења и подршку земљама чланицама у развоју својих система осигурања квалитета.

Приказом кључних одредница самовредновања рада школе у европским земљама, биће представљена глобална слика стања у Европи.

Вредновање школа приступ је који се користи у осигурању квалитета широм Европе спроводи и спољашње и унутрашње вредновање. У већини земаља за спољашње вредновање је одговорно средишње тело или тело на највишем нивоу које често носи назив „инспекција“. У већини европских земаља је за посао „инспектора“ потребан одређени број година радног искуства у школи, на месту наставника или неког у управи. У десетак земаља, то могу бити особе с нешто ширим спектром квалификација, стечених у подручју образовања.

Поступци вредновања школе су прилично уједначени и засновани су на структури од три корака: 1) анализа; 2) посета школи; 3) извештај. Користе се бројни и разнородни инструменти који пружају могућност добијања информација из различитих извора, подстичу дијалог са кључним учесницима и доводе до јасних и темељних закључака.

У протеклих десет година бележи се повећање нивоа очекивања од самовредновања рада школе.

Од 2000-тих у великом броју земаља је самовредновање променило статус од препорученог или могућег, на обавезно. Сада је самовредновање обавезно. Једине земље у којима самовредновање није обавезно или се не препоручује су Бугарска и Француска, при чему се у Француској то односи само на основне школе.

Како ће се применити резултати самовредновања на нивоу школе, у великој мери одлучује школа. Образовна тела дају препоруке и упутства, али у већини земаља резултати се користе у сврху израде стратешког документа којим се наводе мере унапређења (развојни планови). Обавеза јавног објављивања резултата самовредновања рада школе постоји у Ирској, Грчкој, Литванији, Холандији, Румунији, Исланду и у Македонији.

Најређе заступљен вид подршке је финансијска подршка и може се добити само у Шпанији и Хрватској.

У свим земљама Европе спроводи се и спољашње вредновање и самовредновање и то тако што је самовредновање саставни елемент вредновања рада школе. Резултати самовредновања, уз многе друге показатеље, формирају профил/слику школе. Образовне власти на много начина утичу на садржај спољашњег вредновања издавањем препорука о примени унапред дефинисане листе критеријума, обезбеђивањем приручника, израдом готових инструмената и сл. Иако исте смернице постоје за самовредновање, ретко тај поступак у потпуности одређују образовна тела. У европским земљама се примењује партиципативни приступ одоздо на горе – креће се од мишљена ученика, родитеља, наставника, критичког пријатеља, до представника локалне заједнице и власти.

Последњих година израђена су многа средства за подршку школског самовредновања, као што су:

-Електронски доступни Извештаји и анализе за унапређење рада кроз школско самовредновање. Обухватају комплексну и интерактивну анализу ученичких и школских постигнућа.

-„Лична карта школских података“ је настала 2013. год. и пружа родитељима, ученицима, органима управљања и другим заинтересованим странама „снимак“ школских постигнућа на кључном образовном нивоу 1, 2 и 4 (узраст 7, 11 и 16 год.). „Лична карта“ пружа летимичне показатеље како конкретна школа остварује своје исходе у односу на сличне школе на националном нивоу (на основу постигнућа, напретка, нивоа похађања школе и начина превазилажења јазга између ученика са тешкоћама у развоју и других ученика).

-Екстерно вредновање се спроводи брзо и ефикасно и засновано је разговору са органима управљања, руковођења, анализи извештаја школског самовредновања, а узимају се у обзир и ставови и мишљења ученика, родитеља и других заинтересованих страна. Надзор школе води главни инспектор, а у зависности од величине школе, у том процесу може да учествује читав тим инспектора. Учесталост, дуж укључених инспектора у процес екстерног вредновања зависи од потребе школе за интервенцијом и унапређивањем квалитета рада.

Одлуку када и коју школу ће вредновати Ofsted доноси на основу резултата ранијих инспекција, постигнућа школе и њених ученика на годишњим тестовима, јавно доступних података о школи и (од 2010. год.) на основу мишљења ученика и њихових родитеља.

Сачињени су Стандарди за вредновање школе који се континуирано анализирају и ревидирају. Последња ревидирана верзија Стандарда (из априла 2014) обухвата четири кључна подручја:

- 1) постигнућа ученика;
- 2) квалитет наставе;
- 3) квалитет управљања и руковођења;
- 4) понашање и сигурност ученика

Вредновањем квалитета школе се такође узима у обзир и:

- духовни, морални, социјални и културни развој ученика у школи;
- у којој мери школа задовољава потребе ученика, а посебно ученика са сметњама у развоју и даровитих.

За школе које не задовоље постављене стандарде обезбеђује се додатна подршка и детаљнија анализа, како би се унапредио квалитет. Копија инспекцијског извештаја квалитета школе се шаље управним и руководећим органима школе, директору, локалним властима и другим заинтересованим странама. Руководећи органи треба да пошаљу копију извештаја свим родитељима и старатељима ученика школе у року од пет дана.

Закључак:

Анализом европског система вредновања и самовредновања рада школе уочава се значајна потреба развоја културе квалитета образовања и васпитања. Вредновање и самовредновање су свуда идентификовани као кључни аспекти у могућности утицања на квалитет. Иако се уочавају различита искуства у процесу самовредновања, разноврсно нормативно утемељење, ослањање на пар базичних европских модела, сврха и основни циљ процеса самовредновања је свуда једнака. Искуства из других земаља указују на низ пожељних циљева који се остварују самовредновањем : 1) квалитетније и ефикасније руковођење школом; 2) укључивање у школске развојне процесе свих учесника; 3) подизање одговорности, аутономности, иновативности; 4) унапређење културе квалитета; 5) формирање унутрашњег, трајнијег система квалитета; 6) дефинисање и праћење мерљивих индикатора и критеријума квалитета школског образовања; 7) налажење иновативних начина за отклањање потешкоћа и проблема с којима се школа суочава; 8) предузимање делотворних мера за квалитетније учење; 9) повећање утицаја самих школа (учитеља, ученика и родитеља) на образовну политику путем јаснијег артикулисања развојних потреба школе у систему образовања.

Критеријуми на којима се заснивају процеси вредновања и самовредновања школе могу бити исти, или различити. Углавном, свуда се идентификује и наглашава веза између екстерног вредновања и самовредновања, где они који врше екстерно вредновање користе резултате самовредновања као основу за своју ревизију. Процес може бити и обрнут – да се самовредновање школе врши на основу критеријума екстерног вредновања, како би допринело постизању већег нивоа квалитета у екстерном вредновању.

Појављује се и тенденција која је усмерена на преговоре и дискусију двеју страна (школе која самовреднује свој рад и представника тела за екстерно вредновање), при чему се уважавају разноврсна полазишта и интереси у праћењу и вредновању рада обе стране са заједнички усаглашеним циљем и критеријумима.

Сви модели самовредновања подразумевају учешће свих учесника васпитно- образовног процеса – наставника, ученика, родитеља, ненаставног особља, укључујући и представнике друштвене средине у којој се школа налази. При укључивању различитих учесника самовредновања треба имати на уму и могуће отежавајуће околности јер се ради о личностима као појединцима који имају свој лични однос према култури самовредновања, одређени ниво мотивације, знања и компетенције неопходне за реализацију, однос према сопственом раду и напредовању, као и унапређењу и развоју школе као целине.

Критеријуми (стандарди) квалитета васпитно-образовне установе настали су у свим анализираним земљама као резултат претходног истраживања и пилот пројеката, али су сви модели дошли до скоро идентичних група индикатора квалитета.

Они се могу сврстати у следеће групе:

- ученици;
- наставници;
- учење и настава;
- курикулум;
- ресурси – окружење;
- руковођење школом;
- сарадња са породицом.

Самовредновање у Републици Србији

У нашем систему образовања постојали су различити системи вредновања. Смењивала се доминација једних активности над другим, тако да је у једном периоду доминантан систем вредновања био заснован на наставничком оцењивању ученика. Спољашње вредновање је било усмерено на праћење рада школе кроз вредновање постигнутих резултата. Самовредновање школа је активност која се и раније одвијала у школи, али углавном на произвољној и добровољној основи. Није постојао довољно организован и стабилан систем верификације комплетне делатности школе. Није постојало довољно истраживања, анализа и теоријских разматрања за разраду система вредновања, за израду објективног и ваљаног инструментаријума, за адекватну и рационалну документацију за праћење васпитно-образовног процеса и његових ефеката.

Интензивнији рад на успостављању система обезбеђења квалитета и самовредновања започет је почетком овог века. Законом о основама система образовања и васпитања из 2009. и 2011. утврђена су питања која се односе на обезбеђивање квалитета у образовању. Ради праћења, обезбеђивања и унапређивања квалитета и развоја система образовања и васпитања, основани су: Завод за унапређивање образовања и васпитања и Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.

Поред ових установа, квалитетом се бави и Национални просветни савет.

Први кораци и покушаји да се самовредновање систематизује као процес огледају се у формирању Приручника за самовредновање и вредновање рада школа чија је полазна сврха била да постане водич школама у процесу самовредновања. У Приручнику су представљене области које се односе на подручја рада школа, а конкретизоване су према индикаторима који су прихваћени на националном нивоу и који су исти и за екстерно вредновање и за самовредновање рада школе.

На основу претходног пилот истраживања спроведеног у 34 школе, утврђене су области квалитета рада школе:

- 1.школски програм и годишњи план рада,
2. настава и учење,
3. образовна постигнућа ученика,
4. подршка ученицима,
- 5.етос,
6. организација рада школе и руковођење
7. ресурси.

Приручник је плод стручне сарадње са представницима Инспектората Њеног краљевског величанстава за Шкотску, па су области квалитета идентичне са областима квалитета које се примењују у Шкотској.

Приручник је доживео доста критика – оспоравана му је аутономност у специфичним доменима самовредновања јер су преузети готови модели из других земаља, али без критичке анализе и прилагођавања сопственим потребама; формулисани су готови инструменти за самовредновање сваког индикатора квалитета, што је довело до шаблонизма, намештања и преписивања података међу школама и сл. Без обзира на наведене недостатке, Приручник је представљао значајан искорак у покушају систематизације самовредновања школе. У њему је детаљно разрађена методологија спровођења самовредновања школа, представљене су фазе и активности, процедуре, технике и инструменти, процедуре анализе резултата и израда акционих планова.

Законска регулатива утемељења процеса вредновања квалитета рада школе заснива се на Правилнику о вредновању квалитета рада установа („Службени гласник РС“, број 9/2012). Њиме се утврђују органи и тела установе, поступци праћења остваривања програма образовања и васпитања, основи и мерила за самовредновање и вредновање, садржина и начин објављивања резултата самовредновања и вредновања квалитета рада установе.

Учесници самовредновања су стручни органи, савет родитеља, ученички парламент, директор и орган управљања школе (школски одбор). Самовредновање рада школе се врши на основу стандарда квалитета рада. Самовредновање организује и координира Тим за самовредновање, чије чланове именује директор установе на период од годину дана. Тим за самовредновање обезбеђује услове за спровођење самовредновања.

Процес самовредновања врши се на сваких 5 година и то тако да се у петогодишњем периоду изврши процена свих области вредновања које су дефинисане стандардима квалитета рада установе. Школа има могућност да сама организује овај процес, помоћу годишњих планова, у којима се дефинишу: предмет самовредновања за одређену годину, предвиђене активности, временски оквири, инструменти и технике, као и носиоци и предвиђени исходи активности.

Самовредновање се врши на основу анализе:

- 1) евиденције и педагошке документације школе, програма образовања и васпитања,
- 2) годишњег плана рада и развојног плана рада школе;
- 3) базе података у оквиру јединственог информационог система просвете и других
- 4) извора;
- 5) праћења различитих активности;
- 6) прикупљених података из спроведених истраживања у школи;
- 7) ефеката реализованих активности у пројектима;
- 8) разговора, стручних дискусија, састанака, резултата спроведених анкета и других
- 9) начина прикупљања података.

Може се уочити да је овим Правилником Приручник изашао из употребе и тиме је законски престала његова употреба.

Након извршеног самовредновања, Тим за самовредновање сачињава извештај о самовредновању. Он садржи опис и процену остварености стандарда квалитета рада установе, предлог мера за унапређивања квалитета рада установе и начин праћења остваривања предложених мера. Извештај о самовредновању директор подноси васпитно-образовном, наставничком, педагошком већу, савету родитеља и школском одбору. На основу извештаја о самовредновању у целини, извештаја о остварености стандарда постигнућа и других индикатора квалитета рада, школа формира развојни план.

Паралелно са овим Правилником, Национални просветни савет је донео и Правилник о стандардима квалитета рада установе („Службени гласник РС“, број 68/2012). Њиме су јасно дефинисани стандарди квалитета васпитно-образовних установа. А потом и Правилник о стандардима квалитета рада установе („Службени гласник РС“, број 14 /2018).

Како се спроводи самовредновање у нашој школи?

Нови захтеви образовног система упућени нама се само нижу један за другим, а оно што нам је сигурно потребно је време. Тако је било и са самовредновањем.

Креиран је прво Приручник о процесу самовредновања, па су донети стандарди квалитета, а потом су мењани, а онда је спроведена обука за самовредновање.

Одакле почети?

У самом старту важно је да се у установи оформи Тим за самовредновање и то не само „на папиру“. У њему треба да учествује најмање 5 или више чланова које именује директор на период од годину дана, родитељ и ученик из редова Бачког парламента.

Када Тим почне да ради, питате се како почети?

Почињемо од почетка, а то су увек Стандарди. У нашем образовном систему се тежи томе да се што више њима руководимо (стандардима постигнућа, стандардима компетенција наставника, стандардима општих међупредметних компетенција и тд.).

За рад Тима за самовредновање су неопходни Стандарди квалитета рада установе (Правилник о стандардима квалитета рада установе, Службени гласник РС, број 14 /2018).

Истраживањима је утврђено да наставници нису у довољној мери упознати са Стандардима квалитета рада школе, да не примењују континуирано процес самовредновања у својој педагошкој пракси.)

Стандарди нису и не смеју бити слика идеалног стања које је немогуће досегнути. Стандарди треба да буду у складу са реалним условима и могућностима система образовања-важно је узети у обзир опремљеност школе савременим наставним средствима, социокултурне прилике у којима школа ради).

Они су веома прецизно и јасно формулисани како би допринели објективности.

Тај правилник садржи 6 области у којима су смештени стандарди према којима се врши и екстерно вредновање школе.

Области квалитета:

1. Програмирање, планирање и извештавање

2. Настава и учење

3. Образовна постигнућа ученика

4. Подршка ученицима

5. Етос

6. Организација рада школе, управљање људским и материјалним ресурсима

Област која ће се реализовати иницирају углавном чланови Тима и преузимају кораке за његово планирање, организовање и спровођење.

Полази се од снимања постојећег стања, да би се на основу добијених резултата осмислиле даље активности.

Оптimalно је да то буду 2 области (мада није правило) у којој ће се у текућој школској години извршити самовредновање. Ако се изабере 1 или 2 области успе се квалитетно да покрије велики број стандарда.

У складу са одабраним , треба саставити план. Годишњи план самовредновања треба креирати на основу процене стања у установи и уврстити га у годишњи план школе. У њему се наводе планиране активности, њихова динамика, носиоци, очекивани исходи, инструменти, технике самовредновања.

Након анализе стандарда и одабиром области којом ћемо спровести самовредновање приступа се следећим корацима:

-Тим проучава област квалитета и договара о циљевима, стандардима, индикаторима, учесницима обухваћени истраживањем, временској динамици, инструментима, техникама...

Прикупљање података, идентификовање и прикупљање доказа за процену оствареног нивоа одређеног стандарда у свим индикаторима.

Тим за самовредновање користи све оно што већ има како би обогатио слику о школи по питању одабраних области.: резултати праћења активности, резултати спроведених истраживања, резултати и ефекти пројеката, закључке разговора, стручних дискусија, састанке постојеће извештаје о вредновању.

Примена алата:

Током неколико протеклих година постали су доступни различити „пакети подршке“ у процесу самовредновања. У зависности од области бира се методологија-технике и инструменти. То може да буде:

- интервјуисање – разговори (индивидуални, групни, вођени, слободни)
- анкетирање- анкете, упитници
- скалирање- скале (нумеричке, дескриптивне , графичке
- посматрање протоколи за праћење. чек-листе, листе снимања, белешке
- анализирање документације – дневник рада, извештаја, записника...
- могу да се користе радионице, друге слободније форме испитивања, тј. прикупљања података.

Тим за самовредновање може самостално израђивати различите инструменте и допуњавати постојеће.

Сумирање резултата:

Обрада и анализа добијених резултата до којих се дошло различитим техникама и инструментима.

-Важно је у школи обезбедити анонимност података .

-Препознавање и уочавање јаких и слабих страна

-Састављање извештаја о процесу самовредновања

-Давање предлога у вези са унапређивањем уочених слабости

-Израда Акционог плана (треба да дефинише активности које ће се предузети, именује носиоце активности, одреди временску динамику реализације и на који начин ће се пратити њихова реализација)

-Годишњи извештај о самовредновању

-Дефинисање даљих активности ради непрекидног унапређивања квалитета рада

Самовредновање спроводе сви заједно у установи. Укљученост ученика, родитеља, чланова ШО, Савета родитеља, чланова локалне заједнице али и целокупног колектива је од пресудног значаја. Тим за самовредновање су само носиоци процеса.

За добар рад Тима важно је да се добро познају, као и да се познаје целокупан колектив у ком функционишемо. Што се пре увиде специфичности међуљудских односа, пре ће се решити све препреке које се налазе на путу.

Самовредновање је објективно тешко реализовати ако не постоји квалитетан тимски рад свих запослених у школи.

Процес и резултати самовредновања треба да буду производ рада свих запослених у школи, ученика, родитеља представника ШО и локалне заједнице.

Самовредновање као процес праћења и унапређивања квалитета у школама постепено постаје темељ једне засебне области у истраживању, образовању и образовним политикама.

Култура и пракса самовредновања се још увек граде и веома је важно у томе истрајати. О томе говори податак да је у појединим скандинавским земљама пракса самовредновања школа заузела место екстерном вредновању, управо из разлога што им оно више није толико добар показатељ о животу школе.

Истраживањима је утврђено да наставници нису у довољној мери упознати са Стандардима квалитета рада школе, да не примењују континуирано процес самовредновања у својој педагошкој пракси и на томе треба радити.

Квалитет рада школе

Ниво 1 ° Означава минимум квалитета. Региструје се присуство остварености појединих стандарда. Преовлађују слабе стране које угрожавају напредовање и развој ученика. Неопходна је хитна акција и стручна помоћ за отклањање недостатака.

Ниво 2 ° Одражава присутност појединих јаких страна, али преовлађују слабе стране које значајно умањују квалитет рада установе. Означава испуњеност мањег броја стандарда. Овакво стање захтева предузимање одређених активности ради отклањања уочених слабости.

Ниво 3 ° Представља ситуацију коју карактерише више јаких него слабих страна, али постојеће слабости умањују укупан квалитет рада установе и пожељно их је отклањати. Овај ниво најчешће означава остварености више од половине стандарда. Установа не може бити оцењена овом оценом уколико нема постигнуте нивое 3 и 4 на кључним стандардима.

Ниво 4 ° Представља ситуацију где је регистрована оствареност готово свих или свих стандарда. То је ситуација коју установа тежи да достигне или да је задржи. Доминирају јаке стране, а евентуални ситни недостаци не утичу значајно на квалитет рада у установи. Таква установа може да буде пример свим осталима. Без обзира што је установа достигла овај ниво, очекује се да и даље унапређује свој рад.

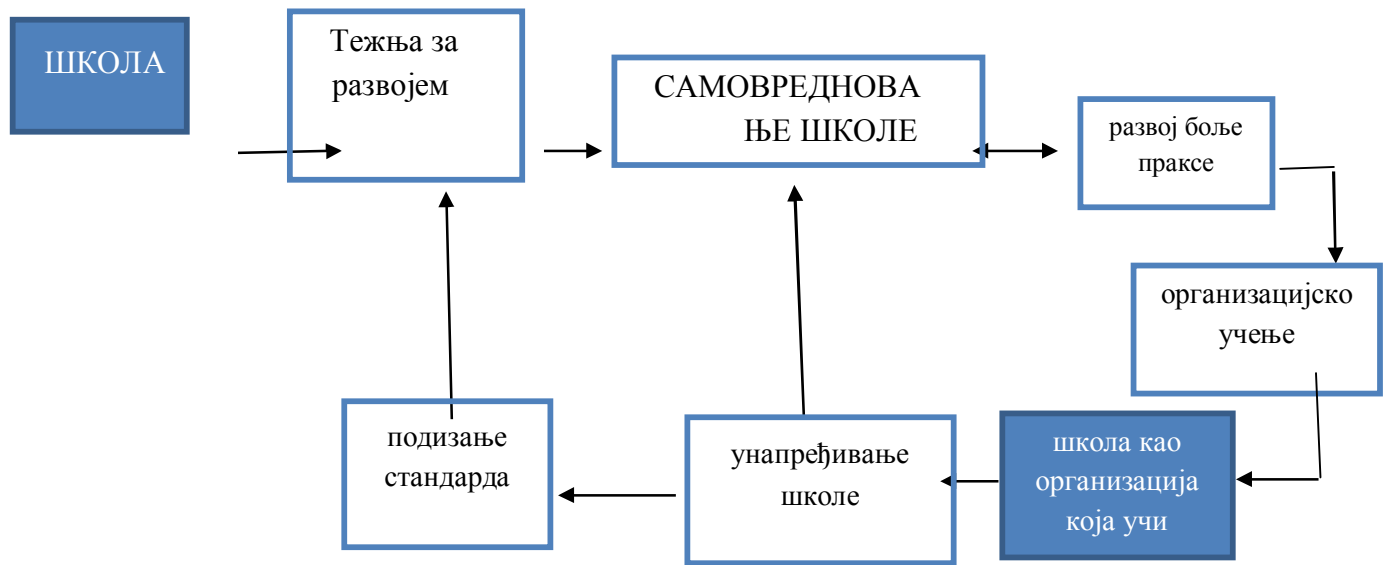
Општи квалитет школе

Оцена 1 ° оцењује се установа која не остварује минимум од 30% свих стандарда, укључујући 50% стандарда који су кључни за вредновање.

Оцена 2 ° оцењује се установа која остварује више од 30% свих стандарда, укључујући 50% стандарда који су кључни за вредновање.

Оцена 3 ° оцењује се установа која остварује више од 50% свих стандарда, укључујући 75% стандарда који су кључни за вредновање.

Оцена 4 ° оцењује се установа која остварује више од 75% свих стандарда, укључујући 100% стандарда који су кључни за вредновање.

Слика 1. Модел унапређивања школе кроз самовредновање

(према: Безиновић, 2010: 37)

Из приказаног модела се може утврдити да се самовредновање јавља као процес који је подстакнут развојем и покреће организацијско учење и резултира унапређивањем школе и подизањем стандарда њеног рада. У разматрањима се наглашава да самовредновање које није подстакнуто искреном тежњом за сопственим развојем, неће остварити суштинске ефекте. Да би школа унапредила свој рад морају сви учесници поштено и стриктно да се баве идентификовањем својих недостатака и развојних потреба. Самовредновање се тако схвата као учење о себи и као такав процес је конститутивна компонента школе као организација која учи.

Литература:

-Приручник за самовредновање и вредновање рада школе , (2005) Министарство просвете и спорта Републике Србије, Сектор за развој образовања и међународну просветну сарадњу;

-Бежиновић, П. (ур.). (2010). *Самовредновање школа Прва искуства у основним школама*. Загреб: Агенција за одгој и образовање;

-Министарство просвете Републике Србије и Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања (2009). *Образовни стандарди за крај обавезног образовања*.(5) Београд;

-Вилотијевић, М. (2000). Квалитет образовања и школе - кључ за XXI век. *Педагогија*, (109-138). бр. 3-4. Београд